

Za zvyšování podílu ČSLA na rozvoji mezinárodní vědecké spolupráce a využívání výsledků sovětské vojenské vědy

Jedním ze základních předpokladů trvalého zefektivňování vojenské vědecké práce v ČSLA je prohlubování mezinárodní vědecké spolupráce s armádami členských států Varšavské smlouvy a stále intenzivnější využívání výsledků sovětské vojenské vědy. V minulosti a zejména v období této pětiletky ČSLA získala v tomto směru řadu dobrých zkušeností, které jsem zobecnil a uvádím v tomto článku jako možná východiska pro přípravu příští pětiletky.

Na základě zkušeností z přípravy minulé pětiletky přistupují v současné době orgány pro řízení vědecké práce v ČSLA s potřebným časovým předstihem k přípra-

vě návrhu pětiletého plánu vědecké práce MNO na období 1981 až 1985. Tím se současně vytvářejí příznivější podmínky pro plnění závěrů 11. a 12. jednání pléna ÚV KSČ, která požadují mimo jiné i zvýšení koncepčnosti a plánovitosti práce řídicích orgánů.

Neoddělitelnou součástí střednědobého plánování na úseku vědy se stává i plánování našeho podílu na rozvoji mezinárodní spolupráce. Mluvíme-li o této spolupráci, máme zpravidla na mysli její obsah, formy a způsoby rozvoje a přirozeně také využívání a uplatňování poznatků a výsledků sovětské vojenské vědy v podmínkách ČSLA.

Ze zkušeností v minulosti vyplývá, že základní podmínkou naší aktivní účasti na rozvoji mezinárodní vědecké spolupráce je její správné a účelné obsahové zaměření. V našich podmínkách to především znamená, že bychom měli k řešení dané otázky přistupovat z hlediska této rozvahy:

— předně si ujasnit, co můžeme v ČSLA v příštím období řešit ve prospěch Spojených ozbrojených sil,

— dále to, na čem bychom se mohli podílet v rámci řešení společných spojeneckých výzkumných úkolů,

— konečně vymezit i ty problémové oblasti, na jejichž řešení nemáme kapacity

a výsledky řešení bychom chtěli převzít od ostatních bratrských armád, zejména od Sovětské armády.

Při ujasňování toho, co můžeme řešit ve prospěch Spojených ozbrojených sil bychom měli vycházet především z toho, co je naší „silnou“ stránkou, kde má náš výzkum tradičně dobré výsledky. Domnívám se, že v oblasti vojenské vědy to mohou být některé otázky zabezpečení bojové činnosti, zejména topografického, hydrometeorologického, týlového zabezpečení, některé problémy z oblasti vojenského zpravodajství, dále z rozvoje mechanizace a automatizace velení. Do jisté míry dosahujeme dobrých výsledků i při řešení dílčích otázek bojového použití druhů vojsk. V oblasti společenských věd by to mohly být dílčí problémy komunistické výchovy, kritické analýzy buržoazní ideologie, ideologické diverze a i některých otázek společné vojenské historiografie. V oblasti lékařských a veterinárních věd rozpracování některých problémů ochrany vojsk a národního hospodářství před zbraněmi hromadného ničení a také problémů leteckého zdravotnictví.

Na čem bychom se mohli podílet v rámci společného plánu vědecké práce Spojených ozbrojených sil? Určité představy jsme si již učinili při přípravě společného plánu na období 1976 až 1980. Může to být zkoumání otázek přípravy, organizace a vedení společných operací uskupení vojsk spojeneckého složení, s důrazem na přechodná období na začátku i v průběhu bojové činnosti, řešení této problematiky z hlediska konkrétních podmínek a vazeb mezi štáby všech stupňů. Dále to může být řešení nejučinějších

způsobů odrazení agrese pozemních a a vzdušných sil nepřítelů za použití prostředků hromadného ničení a otázek velení uskupení vojsk spojeneckého složení, včetně zvyšování vědecké úrovně práce velitelů a štábů. Dílčím způsobem bychom se mohli podílet i na řešení otázek dalšího zvyšování bojové pohotovosti, ochrany vojsk a techniky před zbraněmi hromadného ničení, s důrazem na neutronovou zbraň. V neposlední řadě by to mohly být i vybrané problémy přípravy a výcviku vojsk k soudobému vedení boje a operace.

Z hlediska lidského činitele to mohou být otázky stranickopolitické práce v armádě, u vojsk a ve štábech, problémy zdokonalování forem a metod práce velitelů, politických orgánů, stranických a mládežnických organizací v bojové situaci, otázky psychologické přípravy a internacionální výchovy ozbrojených sil.

V oblasti lékařských věd to může být kromě hlubšího prozkoumání problematiky zvláštností zdravotnického zabezpečení společné bojové činnosti, zdravotnická ochrana a léčení vojsk zasazených zbraněmi hromadného ničení.

Pokud jde o to, co bychom mohli přebírat jako výsledky výzkumu od spojeneckých armád, zvláště od Sovětské armády, domnívám se, že by mělo jít především o přebírání výsledků vojenského základního výzkumu v plné míře a ze všech problémových oblastí, které se ČSLA týkají. Dále by to měly být i vybrané výsledky vojenského aplikovaného výzkumu, jejichž uplatnění v ČSLA vyplyne z podrobnějších analýz potřeb druhů vojsk a služeb ČSLA a to pro potřeby všech vědních oblastí.

Všeobecně známe, že z objektivních důvodů průkopnický rozvoj mezinárodní vědecké spolupráce se u nás stala oblast přírodních a technických věd na úseku technického rozvoje a oblast lékařských věd. Oblast přírodních a technických věd obohacuje naše zkušenosti zejména z hlediska centrálního řízení technického rozvoje. Víme, že tuto spolupráci již léta koordinuje společný spojenecký orgán Technický výbor Spojeného velení, který

ji usměrňuje v návaznosti na činnost Komise obranného průmyslu RVHP.

Oblast lékařských věd přispěla k obohacení zkušeností z hlediska volby vhodných forem a metod. V této oblasti byly prvně organizovány takové společné vědecké akce, jako vědecké konference, symposia, organizovány společné koordinací porady aj. Naše zdravotnické řešitelské kolektivy, anebo i celá pracoviště, byla již před lety této pětiletky koordiná-

tory nebo řídícími pracovními orgány vybraných společných výzkumných úkolů. Zkušenosti se předávají a plány výzkumu se upřesňují na pravidelných setkáních zdravotnických služeb spojeneckých armád.

Po celou dobu sedmdesátých let dochází k prohlubování vědecké spolupráce, zvláště se Sovětskou armádou v oblasti společenských věd. Byla organizována řada společných vědeckých akcí, získány dobré zkušenosti s vydáváním vojenskopolitické a historické literatury, zpracované mezinárodními kolektivy. S úspěchem se v této oblasti využívá možnosti přípravy vědeckých kádrů na školicích pracovištích Sovětské armády.

V posledních letech se postupně zintenzivňuje mezinárodní vědecká spolupráce i v oblasti vojenské vědy. I když je to především v důsledku zvýšené pozornosti a přijatých opatření ve štábu Spojených ozbrojených sil, není naše účast pasivní. Dobré zkušenosti byly získány s výměnou vědeckých poznatků, děl a projektů, zvláště na úseku mechanizace a automatizace a automatizace velení, topografického zabezpečení a vojenského zpravodajství. První pokusy byly učiněny s výzkumem vybraných problémů na společných cvičeních s vojsky a VŠC. Na úrovni generálních (hlavních) štábů se slibně rozvíjí konzultační činnost k problematice řízení a organizování vojenské vědecké práce. První ovoce přináší i účast našich funkcionářů na společných spojeneckých vědeckých akcích. Významným přínosem pro rozvoj naší vojenské vědecké práce byla pozvání sovětských vojenských lektorů a vědeckých pracovníků k přednesení referátů k rozvoji a struktuře marxisticko-leninské vojenské vědy.

Shrneme-li všechny tyto zkušenosti, vidíme, že v praxi rozvoje mezinárodní vědecké spolupráce jsme se až dosud setkávali s celou řadou forem a metod. Na základě těchto zkušeností můžeme předpokládat, že i v další pětiletce bude třeba v podmínkách ČSLA rozvíjet především tyto formy:

- všechny druhy konzultací (osobní, písemné, skupinové),

- z vědeckých akcí organizovat zejména vědecké konference,

- výměnu a společné vydávání vědeckých děl,

- kooperaci a dělbu práce při řešení společných vědeckých úkolů,

- vytváření společných dočasných řešitelských týmů zejména při zkoumání problémů v rámci VŠC a cvičení s vojsky,

- výpomoc při výchově vědeckých pracovníků.

Volba té či oné formy spolupráce není záležitostí přání, nýbrž je nutné ji podřizovat cílům a obsahu spolupráce, přičemž je třeba rozvíjet postupně všechny formy od jednodušších ke složitějším.

Pokud jde o otázku zabezpečování spolupráce a otázky procedurálního charakteru, zkušenosti ukazují, že spolupráce se rozvíjí úspěšně tam, kde je zajištěno v potřebné míře centrální řízení a usměrňování, vysoká závaznost a účelnost, pružnost vzájemných vztahů a styků, adekvátnost a reciprocita dosažených výsledků a vyváženost kvalitativních a kapacitních předpokladů spolupracujících stran. Současně je nutné přihlížet i k potřebám práce s utajovanými skutečnostmi. Ukazuje se, že všechny tyto požadavky nejlépe zabezpečuje konkrétní závazná smluvní forma.

Výsledky a poznatky sovětské vojenské vědy získáváme a uplatňujeme ve velké míře zprostředkovaně. Zejména tím, že přejímáme závěry sovětské vojenské doktríny, řády, předpisy, přejímáme je při společných cvičeních s vojsky, velitelско-štábních cvičeních, cestou realizace vojenské politiky KSČ, nákupem sovětské vojenské techniky a s tím spojené techno-

logie její obsluhy, údržby oprav apod. Zřejmě tato skutečnost pak vede některé naše vědecké pracovníky k tomu, že těžiště úsilí o přejímání výsledků sovětské vojenské vědy vidí rovněž jen v organizovaných formách tak, jak jsem o nich psal v předcházející části článku, anebo dokonce v jakési „kufříkové transformaci“. Někdy mají blízko k názoru, jakoby tako-

vě přejímání bylo závislé především na tom, v jakém rozsahu a termínech nám budou tyto poznatky poskytnuty.

Přejímání a uplatňování vědeckých poznatků je ovšem složitější a řídí se i jinými zásadami, než přejímání vojenských realit. Je pravda, že i v organizovaném přejímání poznatků máme určité rezervy. Nevyužíváme všech forem vědecké spolupráce v komplexu, počínaje vědeckými konzultacemi, přes společný výzkum a konče pomocí při výchově vědeckých kádřů (vyjma oblasti společenských věd), nevyužíváme v rámci přidělených limitů v plné míře návštěv a konzultací mezi příslušníky vojenskovědecké základny naší Sovětské armády, jejichž osobní styk je pro rozvoj vojenské vědy nevyhnutelný.

To ovšem nejsou jediné a také neúčinnější cesty, jak můžeme získávat vědecké poznatky sovětské vojenské vědy. Vědecká práce má totiž jedinečnou vlastnost, která spočívá v tom, že rozdělování její produkce má vysoce společenský charakter. Každý pracovník vědy si může bez omezení a prakticky bezplatně „přisvojovat“ a využívat poznatků, které objevili a zformulovali jiní pracovníci a které nalezneme v knihách, časopisech, studích, zprávách, člancích, rešerších a v řadě jiných prostředků komunikace vědecké informace. Tyto služby dokonce institucionalizují a zprostředkovávají systém VTEI. Domnívám se, že právě v tomto směru máme co zdokonalovat ve využívání výsledků a poznatků sovětské vojenské vědy a sovětské vědy vůbec. Sovětské teoretické knižní, časopisecké a ostatní vědeckoinformační fondy jsou nesmírně cenné a v tom-

to směru bychom přidělenými finančními limity neměli šetřit. Kde více je zkoncentrováno teoretické myšlení příslušníků Sovětské armády, než v její historiografii ve vojenských odborných časopisech, učebnicích, vojenských příručkách, ale i v běžném denním vojenském tisku. Přitom nám jsou tyto fondy v naprosté většině zcela dostupné. Je třeba vidět i to, že kromě sovětských autorů obsahují tyto prameny i překlady většiny závažných teoretických statí, úvah a děl vojenských odborníků ostatních armád, včetně kapitalistických, komentovaných přirozeně z pozic marxismu-leninismu.

Potřebu aktivnějšího a iniciativnějšího studia a sledování vojenskoteoretického a odborného tisku vyvolává ještě další okolnost. Soudobé změny ve vojenství a teoretické závěry ze zřejmých důvodů nejdříve ověřuje a uplatňuje Sovětská armáda. Po vyzkoušení a zobecnění se dostávají tyto zkušenosti a poznatky poměrně rychle do praxe i v naší armádě. Právě z těchto důvodů je potřebné, aby současně a včas docházelo k odpovídajícím změnám ve vojenskoteoretickém myšlení nejen našich velitelů, náčelníků štábů, politických orgánů, ale i příslušníků naší výzkumné a vývojové základny. V tomto směru mnoho užitečného může vykonat i zaměření a aktivitita naší vojenské vědeckotechnické propagandy. Potvrzuje to příznivý ohlas na několik překladů sovětských autorů k problematice VTR ve vojenství, ke klasifikaci a předmětu marxisticko-leninské vojenské vědy, k její metodologii a jiné, které byly v posledním období u nás pořízeny z iniciativy GŠ ČSLA.

O potřebě zintenzivňování rozvoje mezinárodní vědecké spolupráce a využívání výsledků sovětské vojenské vědy se do nedávna u nás mluvilo spíše jen jako o nezbytném předpokladu zvyšování účinnosti naší vojenské vědecké práce, nebo jako o objektivním důsledku VTR ve vojenství. V posledních letech, kdy jsme tuto linii začali plnit konkrétními úkoly a opatřeními si uvědomujeme, že nejde jen o aktivní a vysoce potřebnou činnost pro efektivní rozvoj naší vědecké práce, ale součas-

ně o proces, v němž dochází k vzájemnému ovlivňování se spojeneckých vědních systémů a k jejich postupnému zapojování se do integrovaného společného vědního systému, rozvíjejícího jednotnou marxisticko-leninskou vojenskou vědu.

Základní ideje, obsah a strukturu jednotné marxisticko-leninské vojenské vědy tvoří sovětská vojenská věda. Tohoto výjimečného postavení a autority se jí dostává bezvýhradně a zcela přirozeně, protože její zdroje, zkušenosti a poznatky jsou ne-

vyčerpitelné. Kromě toho její síla a přínosy pro rozvoj vojenství byly nejednou prokázány v minulosti i v přítomnosti. Je zřejmé, že i v budoucnu bude v rozhodující míře ovlivňovat vojenské teoretické myšlení. Z objektivních důvodů může důsledky vědeckotechnické revoluce ve vojenství realizovat v plném rozsahu jen Sovětská armáda, protože jen ona má k tomu veškeré duchovní, politické a materiální předpoklady.

Přiznání této výjimečnosti a priority sovětské vojenské vědy nechápeme v ČSLA tak, jako bychom mohli od Sovětské armády dostat všechno, co potřebujeme. Nejde nám jen o to, že před naší výzkumnou a vývojovou základnou stojí k řešení naše vlastní specifické problémy, které vy-

plývají z poněkud odlišné materiálně technické základny, z jejího propojení na národní hospodářství ČSSR, které vyplývají i z toho, co ve vojenství nazýváme lidským činitelem (psychologie vojáka, jeho sociální a materiální zabezpečení výchova, systém vzdělání apod.) a z vojenskopolitických a vojenskogeografických podmínek předpokládaného středoevropského válčiště. Uvědomujeme si, že ani v oblasti vědy nemůže být základem našeho spojení se Sovětskou armádou i s ostatními armádami členských států Varšavské smlouvy jednostranná bratrská pomoc. I ČSLA může a bude přispívat v odpovídající míře svým vědeckým potenciálem a zobecňováním zkušeností k prohlubování teoretických poznatků naší společné marxisticko-leninské vojenské vědy.